

LUNDS
UNIVERSITET

Har socialtjänstens tillit till de professionella minskat?

KERSTIN SVENSSON

Presentationens upplägg

- Några definitioner
- Socionomer som socialtjänstens profession
- Det professionella landskapet
- Utvecklingen av den sociala regleringens fält, från
begynnelsen till idag

”socialtjänsten” – vad är det?

- En lagstiftad verksamhet i kommuner
- En politiskt styrd organisation
- En professionell praktik för socionomer

”de professionella” – vem är det?

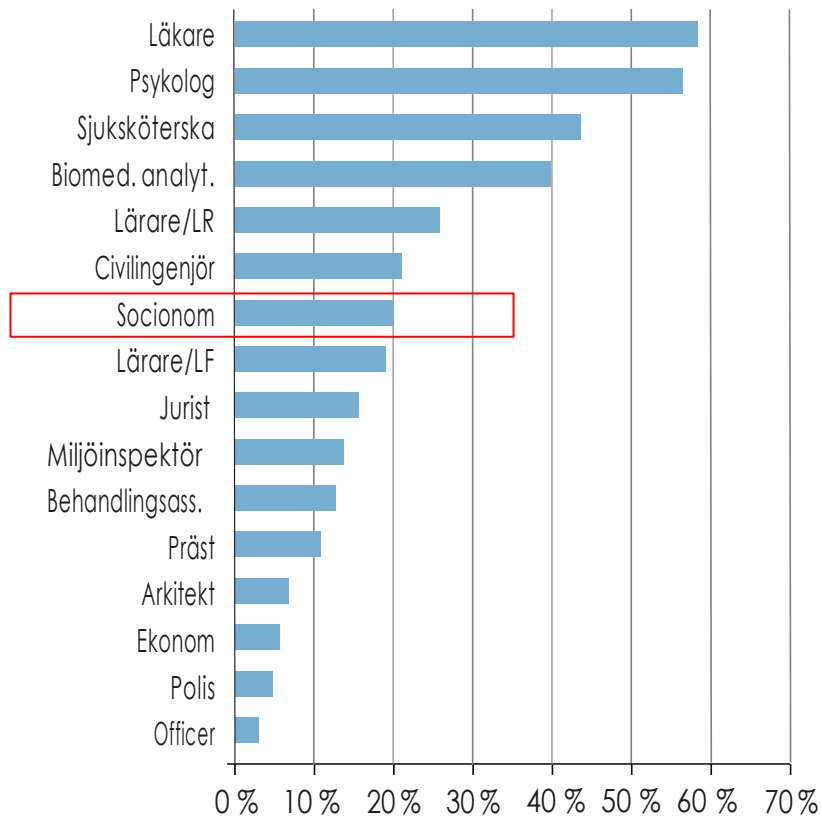
Yrken vars praktik vilar på vetenskap

- Diagnos, bedömning, behandling (Abbott 1988)
- Förenar att veta **varför** med att veta **hur** (Brante 2014)
- Autonomi
- Tillit, förtroende, legitimitet

Här: **Socionomer**

” Yrken vars praktik vilar på vetenskap”

Figur 5.1 Yrket bygger i mycket hög grad på vetenskaplig kunskap.

Socionom – en välfärdsprofession

- Professionaliserade uppifrån
- Saknar vetenskapligt baserad kunskap om mekanismer (från "Varför?" till "Hur"?)
- Flerparadigmatisk – utgår från motstridiga teorier
- Heterogena uppfattningar i och om praktiken
- Externa krav att arbeta utifrån medicinska principer (evidens)
- Begränsad yrkesautonomi

Ökat förtroende för socionomer

- Förtroendet för professionella har ökat generellt 1995-2010, men mest för socionomer, tillsammans med psykologer och ekonomer (Brante m.fl. 2015)
- *Allmänhetens* förtroende för socionomer har **ökat**
- *Andra professioners* förtroende för socionomer har **ökat**
- Ett typexempel på en organisationsberoende profession
- En välfärdsprofession i många organisationer
- Vilka socionomer har man mest förtroende för?

Det professionella landskapet

Två sammanhängande forskningsprojekt:

1) Kvantitativt, finansierat av FAS/Forte

- Enkät via SCB 2010-11
- 15 yrken, 4 947 svarande

2) Kvalitativt, finansierat av Vetenskapsrådet

- Sekundärdata, tidigare forskning, utredningar
- Sex/sju fält i det professionella landskapet

Kunskapssamhällets bärare

En studie av professionernas historiska framväxt och nutida samhällsliga betydelse i Sverige

Thomas Brante (LU), Gunnar Olofsson (Lnu), Lennart Svensson (GU), Eva Johnsson (LU), Kerstin Svensson (LU), Ola Agevall (Lnu), Margareta Nilsson Lindström (LU), Dennis Beach (GU), Glenn Sjöstrand (Lnu), Karsten Åström (LU), Carina Carlhed (UU), Elin Funck (Lnu), Karin Jonnergård (LU/Lnu) samt Sune Sunesson (LU), Mats Benner (LU) och Karin Kullberg (LU).

Det professionella landskapet

Tidigare publicerat:

Brante, Thomas (2014) *Den professionella logiken. Hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. Stockholm: Liber

Brante, Thomas; Johnsson, Eva; Olofsson, Gunnar och Svensson, Lennart G. (2015) *Professionerna i kunskapssamhället. En jämförande studie av svenska professioner*. Stockholm: Liber

Kommande publikationer:

Brante, Thomas; Svensson, Lennart G. och Svensson, Kerstin (2018) *Framväxten av ett professionellt landskap*. Lund: Studentlitteratur

Brante, Thomas; Svensson, Lennart G. och Svensson, Kerstin (2018) *Ett professionellt landskap i förvandling*. Lund: Studentlitteratur

Det professionella landskapet

Fält Profession	Akademi	Utbildning	Social reglering	Psykosocial integration	Hälsa	Teknik	Ekonomi
Klassisk			Jurist	Psykolog			
Semi-			Socionom	Socionom			
Pre-			Polis	Coach			
	Vetenskaplig forskning och utbildning						

Den sociala regleringens fält

Uppgift	Centrala värden
Upprätthålla social ordning, med stöd i lagstiftning	Tillit Trygghet

Den sociala regleringens fält - förhistoria

- Prästen, Sockenstämman
- Medborgerliga uppdrag – medborgerlig plikt att upprätthålla samhällelig ordning och moral

1600-tal: Statsförvaltningen växer fram med domstolar, anstalter och ämbetsmän

1700-tal: meriter och kompetens börjar preciseras för domare och för en ämbetsmannaroll: Borgmästaren.

- Kunskaper om lag och rätt

1800-tal

- Nya former av anstalter, nya lagar med "förbättringstanke" som grund
- Utrymme skapas för experter som skulle observera, analysera, bedöma, justera och korrigera
- Från 1863 två juristexamina:
 - hovrättsexamen för domaryrket
 - examen till Kungl. Maj:ts kansli för ämbetsmannauppgifter
- 1871 års fattigvårdsförordning: Fattigvårdsstyrelsen hade ett särskilt ansvar att se till att de arbetsföra också arbetade och anmäla till Konungens befallningshavare om de fann de som inte gjorde det.

Övergången till 1900-talet

- Fältet har en profession: jurist
- Stort föreningsengagemang
- Den sociala frågan
- Social lagstiftning, kontrollen över familjerna ökade
- 1902 års barnavårdslag följs av flera sociala lagar
- Centralförbundet för Socialt Arbete (CSA) 1903
- Svenska Fattigvårdsförbundet 1906

Utbildning av socialarbetare

- Kognitiv bas: idén om människors möjlighet till förändring och betydelsen av sociala förhållanden
- Juristerna som ämbetsmän - det sociala arbetet ideellt
- Debatt om "vårdare eller tjänstemän"
- CSA 1906: tjänstemännen skulle handha den formella delen av arbetet och lekmän den mera personliga
- 1910 kurser i praktiskt socialt arbete (CSA)
- 1921 Socialinstitutet, Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning, Stockholm
- Professur i nationalekonomi och socialpolitik vid Stockholms högskola

Välfärdsstaten etableras

- Socialpolitik
- Tydligare statlig styrning
- Behov av tjänstemän med utbildning i sociala frågor
- 1938 statsanslag till Socialinstitutet
- 1944 socialinstitut i Göteborg
- 1947 socialinstitut i Lund
- 1949: 29 procent av tjänstemännen var jurister och 20 procent socionomer i städernas förvaltningar
- 1950-tal: ökande antal utbildade, ökat antal socialtjänstemän, ökat antal insatser

Välfärdsstaten förstärker socionomerna

- 1960 års barnavårdslag: tydligare tjänstemannaroll, det förebyggande arbetet betonades, nya kunskaper behövdes
- Nya utbildningar: 1962 Socialinstitut i Umeå, 1964 "Socialhögskolor", 1967 Örebro, 1971 i Östersund
- Socionomerna får rollen som den centrala ämbetsmannen för social reglering
- Utreda, bedöma och göra insatser.
- Metodutveckling i arbetet
- Juristernas antal minskar i den kommunala förvaltningen socionomerna ökar kraftigt

Kulmen

- **1977 års högskolereform**
 - Socialhögskolorna integreras i universitet och högskolor
 - Ämnet socialt arbete
 - Professurer, forskning, forskarutbildning
- **1980 års socialtjänstlag**
 - Ramlag med mål: demokrati, jämlikhet, solidaritet och trygghet
 - Helhetssyn
 - Stort handlingsutrymme för socionomerna

1980-talet - nyliberalismen växer fram

- **Nya grundtankar:**
 - Samhällets resurser är begränsade
 - Individer har olika preferenser
 - Individer ska ha rätt att välja
- **New Public Management** börjar lanseras
- **Socialtjänsten är för dyr**
- **”Köp och sälj”** – beställare och utförare – blir snart nya begrepp. Privata vårdgivare börjar användas
- **Helhetssyn, men specialisering** inom socialtjänsten

1990-talet – nyliberalismens genombrott

- **Förändrade centralt värden**
 - Från sammanhållning och stabilitet till rörlighet och flexibilitet
 - Från ökad generell trygghet till minskad risk
 - Från den sociala frågan till individuella problem
- **Nya centrala begrepp**
 - Kvalitet, Mål, Utvärdering
- **”Socialtjänst” antar nya former**
 - Kommunallag 1991 möjliggör varierad organisering
 - Andra ”utförare”: privata aktörer, ”civilsamhället”
 - Socialtjänstlagen förändras i flera steg

2000-talets början

- **Kritik** från staten mot forskning och utbildning i socialt arbete
- **Krav** på "evidens", risk- och skyddsfaktorer
- Kunskapsbaserat, evidensbaserat och manualbaserat arbete. 2001: "Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten"
- **Ny relation** mellan myndighet som tillhandahåller "tjänster" och medborgare som är "brukare"
- **Kraftig expansion av utbildningsplatser.** Socionom, socialpedagog och social omsorg integreras 2008. Masterutbildningar.

2010-tal – var står vi idag?

- Socionomutbildningar vid 17 lärosäten
- Väl etablerad forskning i socialt arbete
- Goda möjligheter till vidareutbildning
- Ett mycket stort antal socionomer. Omfattande socialtjänster i kommunerna
- Förtroendet för socionomer har ökat (allmänhet och professionella)
- Stor personalomsättning. Hög sjukskrivning.
- Stora arbetsmiljöproblem
- Många kontrollerar och ifrågasätter: IVO, Socialstyrelsen, politiker, forskningen, brukarorganisationer, media osv.

Vad har förändrats för socionomerna i socialtjänsten ?

- **Från medborgerligt engagemang till utbildade tjänstemän**
 - Få socionomer ser yrket som ett kall
- **Från engagemang till expertis**
 - Specialiserad kunskap för socionomers olika yrkesroller (efter den generella utbildningen)
- **Från trygghet till risk**
 - Förändrat fokus i yrkets centrala värde
 - Hot och risktänkande har skapat krav på strukturerad kontroll
- **Från social fråga till individuella problem**
 - Förändrat perspektiv
 - Från socialvetenskap till psykologi/psykiatri
 - Från helhetssyn till specificerade bedömningar av faktorer

Är socionomer som andra professioner?

- Staten en stor roll i alla professioners utveckling i Sverige
- Alla professioner uppfattar en ökad styrning av arbetet, en styrning som inverkar negativt på professionsutvecklingen
- Socionomer är extra tydligt organisationsberoende
- Socionomer inom socialtjänst och annan myndighetsutövning saknar *en homogen* kognitiv bas
- Socionomer inom fältet psykosocial integration har en mer specifik kognitiv bas (grundad i psykoterapeutisk kunskap)

Har socialtjänstens tillit till de professionella minskat?

Å ena sidan:

Professionalisering

Krav på socionomutbildning

Fler socionomer än någonsin

Goda möjligheter till vidareutbildning och specialisering

Bättre forskningsstöd än någonsin

Tydligare arbetsmetoder än någonsin

Å andra sidan:

Organisationen styr arbetet

Ansatser att lätta på utbildningskraven

Allt mer preciserade riktlinjer, manualer, dokumentations- och redovisningssystem

Allt större arbetsmiljöproblem

En organisationsberoende profession i en organisation i kris?

Har socialtjänstens tillit
till de professionella minskat?

Har de professionellas tillit till
socialtjänsten minskat?

Vad är socialtjänsten?
Vad vill vi att den ska vara?

